08/231-2162/ПР
24.06.2019

КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА

IX СЕСІЯ VIII СКЛИКАННЯ

РІШЕННЯ

_____№_____ ПРОЕКТ

Про перейменування вулиці у Голосіївському районі міста Києва

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», рішення Київської міської ради від 13 листопада 2013 року №432/9920 «Про затвердження Порядку найменування об'єктів міського підпорядкування, присвоєння юридичним особам та об'єктам міського підпорядкування імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій у місті Києві», а також з метою привернення уваги територіальної громади міста Києва до важливості державної мови та збереження історії мовознавства Київська міська Рада

ВИРІШИЛА:

1. Скасувати рішення Київської міської ради від 22.03.2018 №367/4431 «Про перейменування вулиці у Голосіївському районі міста Києва».
2. Перейменувати вулицю Гайдара (нинішня назва – Сім'ї Прахових) у Голосіївському районі міста Києва на вулицю Ткаченка Г.В.
3. Виконавчому органу Київської міської ради (Київській міській державній адміністрації) здійснити організаційно-правові заходи щодо виконання пунктів 1, 2 цього рішення.
4. Внести зміни до офіційного довідника «Вулиці міста Києва», затвердженого рішенням Київської міської ради від 22 січня 2015 року №34/899 «Про затвердження офіційного довідника «Вулиці міста Києва»», відповідно до пунктів 1, 2 цього рішення.
5. Департаменту містобудування та архітектури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) врахувати в Реєстрі вулиць та інших поіменованих об'єктів у місті Києві положення пунктів 1, 2 цього рішення.
6. Це рішення Київської міської ради офіційно оприлюднити відповідно до вимог чинного законодавства України.
7. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію Київської міської ради з питань місцевого самоврядування, регіональних та міжнародних зв'язків.

Київський міський голова **В. Кличко**

Подання:
Ініціативна група

О.Ахмедова
А.Барбарук
Н.Долежалова
В.Федоренко
М.Терещенко

Погоджено:

Постійна комісія з питань місцевого самоврядування регіональних та міжнародних зв'язків

О.Березніков

Голова

Секретар Т.Криворучко

Постійна комісія з питань культури, туризму та інформаційної політики

Голова

В.Муха

Секретар О.Поживанов

Начальник управління правового забезпечення діяльності Київської міської ради Г.Гаршина

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту рішення Київради «Про перейменування вулиці у Голосіївському районі міста Києва»

1. Обґрунтування необхідності прийняття рішення

Проект рішення про перейменування вулиці підготовлений на численні прохання мешканців щодо перейменування вулиці.

Процедура попереднього перейменування вулиці (з Гайдара на Сім'ї Прахових) проходила на виконання положень Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», тому головною метою перегляду найменування вулиці було змінити стару назву на нову. Проте, обрана нова назва вулиці (Сім'ї Прахових) не відповідає Порядку найменування об'єктів міського підпорядкування, присвоєння юридичним особам та об'єктам міського підпорядкування імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій у місті Києві, затвердженого рішенням Київської міської ради від 13.11.2013 N 432/9920 (надалі – Порядок), та є сумнівною відповідно до ідеї згаданого Закону.

Так, відповідно до пункту 4 Порядку вирішення питань щодо найменувань та присвоєння імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій Об'єктам має сприяти відновленню історично сформованої топоніміки міста Києва, в якій відображена багатовікова історія України та її столиці. Назви Об'єктів повинні відповідати словотворчим, вимовним і стилістичним нормам сучасної української літературної мови. Вони **повинні бути милозвучними**, зручними для вимови, короткими і легко запам'ятовуватись. При найменуванні об'єктів або присвоєнні їм імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій мають враховуватися їхнє місцезнаходження, призначення, географічні, історичні, топонімічні, культурні, архітектурні та інші особливості, київські традиції назвотворення.

Прізвище «Прахови», яке призначено назві вулиці, з коренем «прах» не можна віднести до милозвучної назви. Відбудова держави, із визначенням основних цінностей нації на корінних словах «прах» взагалі неможлива. При цьому, вулиця протягається лише на 740м, на ній взагалі немає житлових будинків, а здебільшого це адміністративні побудови, із яких значна частина відноситься до офісного бізнес-парку. Орендарі, орендуючи приміщення офісів, відповідно, зазначають адресу бізнес-парку, як власне місцезнаходження. Як наслідок, сотні компаній у власних реєстраційних документах, договорах і тд. фактично будуть розповсюджувати «Прахових» як власні координати.

Разом з цим, пригортає увагу походження сім'ї Прахових (Російська імперія), а біографія Адріана Прахова згадує його як видатного російського історика мистецтва, що в світлі перейменування вулиць, та призначення останнім нових доречних назв для формування нової історії Української Державності, є дуже неоднозначною та суперечливою деталлю.

Так, майже всі джерела інформації, включаючи одне із популярних джерел – вільну інтернет енциклопедію «Вікіпедія» - визначають засновника сім'ї Прахових – Адріяна Вікторовича, як **російського** мистецтвознавця, археолога та художнього критика. І хоч нещодавно в українській версії вікіпедії походження Адріана Прахова змінено на «українське». Разом з цим всі згадування у джерелах відносно Прахова поєднується з терміном «російський», і немає жодного згадування його прізвища (крім української версії вікіпедії) з термінами «Україна», «українське». Так, Адріан Прахов, хоч і відновлював собори у місті Києві, разом з цим фактично прославляв Імператора (наприклад, праця «Император Александр III, как деятель русского художественного просвещения»).

Проектом рішення не оспорюється факт внеску членів сім'ї в історію Києва, але недоречно формувати свідомість громадян України, містян та гостей міста, поєднуючи місто Київ з частиною

«російського» та Російської імперії. Саме з таких кроків починався і розкол у свідомості жителів Криму, Сходу України, які фактично почали ідентифікувати свої міста з «російським походженням».

Зважаючи на суперечливе питання походження родини, та перш за все особливу немилозвучність прізвища, варто не обирати останнє для назви вулиці. Адже фактично, з ідентифікацією власного місцезнаходження сотні компаній вестимуть свою діяльність, щоденно поширюючи нову немилозвучну назву вулиці у тисячах власних документів.

Щодо порушень у процедурі попереднього перейменування вулиці (з Гайдара на Сім'ї Прахових)

Вирішуючи питання про перейменування вулиці комісія досить формально віднеслась до вивчення питання та дотримання процедури перейменування. Як зазначається у зверненні мера Києва Віталія Кличка до киян «*проекти рішень, які зачіпають інтереси киян, повинні проходити стадію* ***громадського обговорення****...Держава існує виключно для своїх громадян. Отже, її інтерес – це сукупний інтерес усіх громадян: і підприємців – роботодавців, і найманих працівників, і непрацездатних, і тих, хто ще навчається.*». Всупереч цьому, громадськість не була вцілому поінформована відносно розгляду питання перейменування вулиці, включаючи запропоновану назву, можна впевнено стверджувати, що фактично громадського обговорення не відбулося. А результати обговорення, які нібито проводились на веб-порталі територіальної громади з 05.07.2016 по 05.09.2016 (майже за два роки до моменту прийняття рішення) підлягають оспорюванню, як такі, що не відповідають встановленій чинним законодавством процедурі та є спірними відносно суб'єктів голосування, адже розгляд питання щодо перейменування вулиці серед безпосередніх мешканців вулиці фактично не проводився. Про формальний підхід розгляду питання про перейменування вулиці на вулицю Сім'ї Прахових також свідчить дивне обґрунтування комісії при винесенні рішення. Так, в пояснювальній записці до проекту рішення згадується: «***Прийняття рішення сприятиме вшануванню пам'яті видатної письменниці*** *українського народу...*». При цьому, в сім'ї Прахових не було письменниці. Очевидним є маса порушень та неуважне ставлення відповідальних осіб при підготовці та винесенні рішення, а отже запропонований Проект рішення передбачає відміну перейменування вулиці на назву Сім'ї Прахових, доопрацювати питання щодо найменування вулиці та обрання нової назви.

Щодо запропонованої назви вулиці

Разом з цим, запропонована назва вулиці на честь вшанування пам'яті Ткаченко Григорія – першого директора інституту мовознавства ВУАН є важливою деталлю привернення уваги містян і громадян до важливості власної мови, до історії мовознавства вцілому. Так, Ткаченко Г.В. мав досить цікавий життєвий та творчий шлях, в часи переслідувань за участь у програмі «українізації» та і репресій він відстоював важливість української мови, боровся з комуністичною політикою в Україні, не покинув окупованого Києва у роки війни, не визнавав насильницьке нав'язування мовної політики з Москви та пригортав увагу до найнагальніших потреб культурного будівництва в Україні.

І сьогодні питання української мови, мовознавства знову не втрачає актуальності та важливості, тому присвоєння вулиці імені Ткаченка Г.В. є доречним нагадуванням про важливість відстоювання ідеї української мови.

2. Мета і завдання прийняття рішення

Метою і завданням прийняття цього рішення є врахування інтересів містян щодо найменування вулиць та приведення назви вулиці у відповідність до Порядку найменування об'єктів міського підпорядкування, присвоєння юридичним особам та об'єктам міського підпорядкування імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій у місті Києві,

затвердженого рішенням Київської міської ради від 13.11.2013 N 432/9920 – в частині скасування поточної назви вулиці (Сім'ї Прахових), яка є немилозвучною. Разом з цим присвоєння нової назви відновить порушенні інтереси громадян та містян та пригорне увагу до історії мовознавства в Україні.

3. Загальна характеристики та основні положення проекту рішення

Проект рішення складається семи пунктів, якими передбачається:

- скасування рішення Київської міської ради від 22.03.2018 №367/4431 «Про перейменування вулиці у Голосіївському районі міста Києва»;
- перейменування вулиці Гайдара (нинішня назва – Сім'ї Прахових) у Голосіївському районі міста Києва на вулицю Ткаченка Г.В.;
- здійснення виконавчим органом Київської міської ради (КМДА) організаційно-правових заходів щодо виконання цього рішення;
- внесення змін до офіційного довідника «Вулиці міста Києва», затвердженого рішенням Київської міської ради від 22 січня 2015 року №34/899 «Про затвердження офіційного довідника «Вулиці міста Києва»», відповідно до пунктів 1, 2 цього рішення;
- врахування в Реєстрі вулиць та інших поіменованих об'єктів у місті Києві положення пунктів 1, 2 цього рішення;
- офіційне оприлюднення рішення;
- покладення контролю за виконанням цього рішення на постійну комісію Київської міської ради з питань екологічної політики.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», Порядок найменування об'єктів міського підпорядкування, присвоєння юридичним особам та об'єктам міського підпорядкування імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій у місті Києві, затверджений рішенням Київської міської ради від 13.11.2013 N 432/9920.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація зазначеного проекту рішення не потребує додаткових витрат з міського бюджету.

6. Позиція заінтересованих органів

Прийняття проекту рішення не стосується інтересів інших органів.

7. Громадське обговорення

Проект рішення не потребує громадського обговорення.

8. Прогноз результатів

Прийняття рішення сприятиме вшануванню пам'яті першого директора інституту мовознавства ВУАН – Ткаченка В.Г., привернення уваги містян і громадян до важливості власної мови, до історії українського мовознавства вцілому.

9. Суб'єкт подання проекту рішення

Цей проект рішення подається в порядку місцевої ініціативи. Відповідальний член ініціативної групи – Ахмедова О.К.

Ініціативна група:

О.К. Ахмедова

А.В. Барбарук

Н.О. Долежалова

В.П. Федоренко

М.В. Терещенко

работа. – С. 62; [9]Владимиров П. Житие св. Алексія человека Божия в западно-русском переводе конца XV века // ЖМНП. – 1887. – Т. 253. – №10. – С. 256–261; [10]Владимиров П.В. Обзор южнорусских и западнорусских памятников письменности от XI до XVIII ст. – К., 1890. – С. 4–5; [11]Перетц В.Н. Повесть о трех королях-волхвах в западнорусском списке XV века. - СПб., 1903. – С. 1–106; [11]Пелешенко Ю.В. Зазнач. праця. - С. 50; [12]Веселовский А.Н. Из истории романа и повести. Материалы и исследования. – Вып. 2: Славяно-романский отдел. – СПб., 1888. – С. 3; [13]Собуцький М.А. Мовно-культурний простір західноєвропейського середньовіччя. – К., 1997. – С. 3; [14]Ісаєвич, Ярослав. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – С. 385; [15]Півторак Г.П. Державна мова у Великому князівстві Литовському і проблема розмежування українських і білоруських писемних пам'яток // Мовознавство. – 2005. - №3-4. – С. 82.

Ю. Б.Дядищева-Росовецька, канд. філол. наук

ГРИГОРІЙ ТКАЧЕНКО – ПЕРШИЙ ДИРЕКТОР ІНСТИТУТУ МОВОЗНАВСТВА ВУАН

Нарис про наукову лінгвістичну діяльність та драматичний життєвий шлях першого директора Інституту мовознавства ВУАН Г. В. Ткаченка (1900–1941?)

The article deals about scientific linguistic activity and a drama vital way of the first director of Institute of linguistics VUAN G. V. Tkachenko (1900–1941?)

Григорій Васильович Ткаченко – один із діячів українського гуманітарного ренесансу 20–30 рр. минулого століття. Життєвий і творчий шлях його був сплюндрований через підступні виверти комуністичної політики в Україні. Постать Г. В. Ткаченка поки що не привертала уваги дослідників "розстріляного відродження" і, головним чином, саме через своєрідність його особистої долі. До когорти українських інтелігентів, страчених та замучених катами ДПУ-НКВД, люди, подібні до Г. В. Ткаченка, примикають, як у християнстві сповідники до мучеників: він зазнав переслідувань від більшовицької влади, але вбили його носії іншої тоталітарної ідеології, німецькі фашисти або їх поплічники.

Ровесник двадцятого століття, Григорій Васильович народився 21 січня 1900 року в селянській родини, в селі Кирилівка на Звенигородщині, тобто тому самому, де пройшли дитячі роки

Тараса Шевченка. Талановитий хлопець, закінчивши 1916 року Кирилівське вище початкове училище, продовжив у 1917–1918 рр. навчання в Одеському реальному училищі (6–7 класи), а вищу освіту отримав у Київському університеті, що якраз під час студентства Г. В. Ткаченка пережив болісне реформування. То ж почавши вчитися 1919 р. в Київському державному українському університеті на історико-філологічному факультеті, він закінчив 1923 р. вже Київський вищий інститут народної освіти за фахом "викладач наук літературно-лінгвістичних" [1].

З умов громадянської війни та "військового комунізму" університетське навчання Г. В. Ткаченка нагадувало скоріше сучасне заочне, адже паралельно він працював і вчителем то в рідному селі, то в Києві. На початку 1922 року Г. В. Ткаченка, мабуть, зосереджується на університетському навчанні, бо 23 січня голова волвиконкому видає йому посвідчення, за яким він, "студент К. В. І. О. ім. М. Драгоманова, є дійсно гром.[адянином] с. Кирилівка, на Звенигородщині, а тепер знов повертається до м. Києва вчитися". Але, владнавши свої студентські справи, енергійна молода людина з початком навчального року знов приїздить вчителювати до рідного села, і в другій половині 1922 року вже бачимо Г. В. Ткаченка на двох посадах – у школі і як «в. о. вчителя Кирилівських 3-х річних Педагогічних курсів ім. Т. Г. Шевченка». Навчальні зв'язки з університетом він підтримує під час відряджень "у справах курсів" до Києва в жовтні та листопаді 1922 р.

Влітку 1923 р. випускник Київського ІНО змушений взяти в кирилівському комнезамі довідку, що його "було затримано до 20-го серпня ц. р. для праці в комнезаму як незамінимого робітника". Можна здогадатися, що його було розподілено до Київського "губсоцвовиху". В усякому разі, з 1 вересня 1923 р. він влаштовується в Києві «вчителем Курсів для підготовки до вишів», а 31 жовтня 1923 р. завідувач Єдиною трудовою школою № 45 м. Києва підписує таке подання: "В Губсоцвос. Прошу назначить преподавателем украинского языка и литературы в нашей школе Григория Васильевича ТКАЧЕНКО вместо оставившего работу Г. Н. Иваницы. Анкета и куррикулюм вите тов. Ткаченко находятся в Губсоцвосе". Видана директором цієї школи 10 вересня 1924 р. "посвідка" свідчить, що Г. В. Ткаченко, працює там вчителем, але ж "посвідчення ч. 252", видане Київською Губнаросвітою, каже, що він займав посаду «зав. труд. шк. ч. 75» ще до 1 вересня 1924. Чинність

посвідчення продовжено 1925–1928 рр. Водночас Ногайський технікум насінництва (Березанський район Київської області) 18 січня 1926 року видав Г. В. Ткаченку довідку, збережену в його архіві, за якою «він командирується до м. Києва, щоб закупити для технікума підручну літературу». Йдеться, мабуть, про працю за сумісництвом. До того ж із жовтня 1924 р. по 1927 Г. В. Ткаченко, подібно до головного героя роману В. Підмогильного "Місто", працює лектором української мови в держустановах Києва.

З діяльною участю Г. В. Ткаченка в українізації держапарату Київщини пов'язані й перші його публікації – газетні статті 1927–1929 рр., зокрема, й у спеціальному часопису "Голос українізатора" (К., 1927, з грудня).

Вчителюючи в Києві, Г. В. Ткаченко був обраний членом Міської ради 1926 р. скликання, а 1927 р. вступає до КПУ(б). 23 серпня 1927 р. його переводять на посаду завідувача трудовою школою № 6 в Києві, водночас він працює "Окрінспектором Укрлікнепу" в "Київській Округовій Інспектурі Народної Освіти".

Нова сторінка трудового життя енергійного освітянина починається у листопаді 1929 р., коли його зараховано до аспірантури "Н/Дослідчого Інституту Шевченківського в Києві". Навчання переривалося відрядженням у січні–лютому 1930 р. на аспірантські конференції до Харкова і Москви. Повернувшись, Г.В. Ткаченко друкує звіт про свою участь у московській конференції "аспірантів та висуванців" у "Бюлетені" Київської секції наукових робітників (1930, № 2). Перебуваючи в аспірантурі, він, як велося у тодішніх аспірантів, паралельно із навчанням уже працює в науці на кількох посадах, найвища з яких, щоправда, не відповідала фаху аспірантури. Вже на другому її році Г.В. Ткаченко стає першим директором новоствореного Науково-дослідного інституту мовознавства ВУАН.

Справа в тому, що інспірована більшовиками кардинальна перебудова у напрямі «комунізації» ВУАН, що на рівні окремих наукових осередків академії відбувалася з початку 1930 р., застає молодого науковця науковим співробітником Інституту української наукової мови Всеукраїнської Академії наук ВУАН у Києві. 7 березня 1930 р., перебуваючи на посаді в. о. заступника керівника ІУНМ, він виступає на засіданні Президії ВУАН з доповіддю «про намічене об'єднання мовних установ Академії». До основи прийнятого рішення було покладено ідеї та пропозиції, викладені в

доповіді Г. В. Ткаченка, а сам він, спочатку "тимчасово", був призначений "в. об. директора" новоствореного Інституту мовознавства ВУАН. У постанові зазначалося також: "Загальний нагляд від Президії ВУАН покладається на академіка Д.І. Багалія" [2].

Такий кар'єрний зліт молодого аспіранта-комуніста потребує пояснення. Думається, що тут діяли й об'єктивні, й суб'єктивні причини. До кола перших треба віднести, насамперед, кадрову кризу на полі академічного мовознавства, з якою стикнулися партійні керманичі нової, прокомуністичної президії ВУАН. Тут слід нагадати, що КПУ(б) вдалося знищити залишки академічної автономії лише після того, як академіки змушені були кооптували до свого складу значну кількість партійних діячів, що не мали стосунку до науки [3]. Водночас, такий видатний мовознавець, як академік А.Є. Кримський, директор ІУНМ та голова більшості академічних мовознавчих комісій, був від участі в справах ВУАН усунутий. Видатний лексиколог академік Є.П. Тимченко, хоч і пропонувався на посаду наукового співробітника в новоствореному Інституті мовознавства, але був підданий суворої критики й невдовзі зазнав переслідувань. М.Я. Калинович, що теж пропонувався на посаду наукового співробітника, розглядався тоді – так само, як і позаакадемічні авторитетні мовознавці М.К. Грунський (Київський університет) і Л. А. Булаховський (Харківський університет) – як буржуазні фахівці: знання їх мали використовуватися, до керівної роботи вони на тому етапі не допускалися. Кандидатура ж аспіранта Г.В. Ткаченка здавалася комуністичній президії ВУАН привабливою з кількох позицій. По-перше, у згаданій доповіді він справді дуже вдало визначив основні напрямки розвитку українського радянського академічного мовознавства[4], хоч ідеї було реалізовано, в основному і частково, лише у післявоєнні часи. Адже він був комуніст і щойно повернувся з Москви, звідки привіз новітні ідеологічні настанови для подібних комуністичних, робітничо-селянського походження "висуванців" у радянській науці. Коло ж таких "висуванців" у даному випадку було завузьке, і це з подивом констатував за кілька місяців сам перший директор нового інституту: "Сталося якось за традицією, що партійці не хочуть іти на мовознавчу роботу. Між заявками на аспірантуру до ІМ майже немає партійців. Треба, щоб Партійний Комітет, відряджаючи до різних інститутів, відрядив певну частину партійців і на мовознавчу роботу" [5].

Ясно також, що ніхто з мовознавців "старої школи" не спромігся би висунути таких напрямків реформування праці мовознавчої науки, як наприклад, запропонований Г.В. Ткаченком "широкий план науково-популяризаційної роботи на підшефному виробництві. Налагоджені зв'язки з заводом "Більшовик", де "перед робітничою масою Інститут періодично даватиме звідомлення про свою роботу, виявлятиме й готуватиме молоді кадри з робітників для науково-дослідної роботи. Така система роботи забезпечить постійний пролетарський вплив на працю ІМ..." [6].

По-друге, молодий та амбітний аспірант на новій посаді не побоявся взяти на себе й на керований їм новостворений інститут дуже великі зобов'язання, а саме: Інститут мовознавства "через свої установи повинен найближчого часу проробити величезну н.-д. роботу, яка й має задовольнити найнагальніші потреби культурного будівництва на Україні", зокрема, "прискореними темпами посунути вперед, вирівняти, відповідно до вимог соціалістичного будівництва, мовознавчу роботу на Україні. ІМ ставить також собі за завдання вивчати й досліджувати мови нацменшостей на Україні" . Ставилося «бойове завдання» – "видання рос-українського академічного й термінологічних словників" вже наступного року – і це за умов, коли "треба не тільки наново опрацювати й видрукувати матеріали розпочаті раніш, але треба зробити кардинальний перегляд, критику вже виданих словників, на значній частині яких так яскраво позначилася шкідлива, ворожа нам ідеологія". Так само утопічним було й наступне «бойове завдання» – "застосування у всій своїй науково-дослідній роботі марксистського методу", задля чого колектив інституту "повинен з особливою ретельністю взятися до перегляду своїх старих методологічних концепцій і шукання нових, марксистських шляхів досліду"[7].

У президії ВУАН прекрасно розуміли, що ані за рік, ані "за тією п'ятиліткою, що її ухвалено", цю програму виконати було не можна, тому й поклали відповідальність на нікому не відомого аспіранта, не кажучи вже про те, що саме на ньому зосереджувалося незадоволення колишніх працівників мовознавчих організацій ВУАН, що їх усіх було звільнено, а в новий інститут за конкурсом з 30 осіб пройшло "тільки 2 особи, хоч чимало посад залишилися вільними" [8]. З академіка ж Д. І. Багалія, призначеного здійснювати «загальний нагляд від Президії ВУАН», спитати було неможливо, по-перше тому, що, історик, він навіть не мав мовознавчих робіт, по-

друге ж, через похилий вік. Забігаючи ж наперед, зазначимо, що й на другого, після Г.В. Ткаченка, директора Інституту мовознавства, М.М. Кагановича, брата всевладного в Україні Л.М. Кагановича, як на господарського й політичного діяча, не філолога за освітою, теж важко було покласти відповідальність за розвалення роботи.

Відзначимо, що на полі мовознавчої науки Г.В. Ткаченко обмежився, головним чином, статтями перебудовно-настановчого та методологічного (в "марксо-ленінському" розумінні) характеру, виступивши також як головний редактор започаткованих ним часописів та періодичних видань керованого ним інституту – "На мовознавчому фронті" (1931, кн.. 1) та "Мовознавство" (1932–1933). Слід зазначити, що в авторитетній енциклопедії "Українська мова" помилково зазначено, що попередником сучасного часопису "Мовознавство" (видається з 1967 р.) «було період.[ичне] видання "*Мовознавство*", започатковане 1934» [9]. Серед власних мовознавчих праць Г.В. Ткаченка відзначимо передмову до відомої, монографії С.С. Смеречинського "Нариси з української синтакси (у зв'язку з фразеологією та стилістикою)" (1932); автора було згодом вислано з України, а цю його книжку 1990 р. перевидано в Мюнхені. Г.В. Ткаченко брав також участь у створені колективного підручника "Робітна книга з української мови й літератури для шкіл середньої вертикалі" (Х., 1931).

Але головні наукові та творчі інтереси молодого організатора української радянської філологічної науки знаходилися в інший площині, й більшість із 28 публікацій Г.В. Ткаченка (враховуючи й газетні), виданих ним у 1927–1933 рр., складають книжки та статті з історії літератури та критики. Це було пов'язано з тим, що, формально ще не закінчивши аспірантури, дуже працездатний та талановитий молодий вчений-партієць був в один день, 1 листопада 1931 р., призначений на дві ключові в тодішньому українському радянському літературознавстві посади – «керівника Комісії Літературознавства Київської філії ВУАМЛІН» (тобто Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських інститутів) та відповідального редактора часопису «Життя і революція» – чолового довоєнного щомісячника УССР літературно-мистецького типу. Згодом, через три місяця після закінчення аспірантури (або, як сказано в довідці, відбувши "аспірантський стаж"), Г.В. Ткаченка стає директором Інституту літературознавства ім. Т.Г. Шевченка (київська філія) ВУАН.

Ще виходили здані до друку настановчі статті та рецензії Г. В. Ткаченка, але над його головою почали вже збиратися хмари. Першим сигналом було, мабуть, звільнення 24 червня 1932 р., через три місяці після призначення, з посади директора київської філії Інституту літератури "за розвантаженням". В наступному році нового директора С. Пилипенка було репресовано разом з хіба не всіма завідувачами секторів [10] . А тоді, 1932 р., через півтора місяця після звільнення з посади директора київської філії ІЛ, Г. В. Ткаченка покидає й фотель відповідального редактора часопису «Життя і революція», цього разу "згідно з заявою". На початку 1933 року він зазнає критики в пресі, його виключають з партії. Наступним кроком мало бути звільнення з останньої посади, що залишилася у нього – директора Інституту мовознавства, після цього неминучим ставав вже арешт. Про обстановку, що панувала тоді у ВУАН, свідчить хоч би такий факт: історики свідчать, що "у квітні 1933 р. з багаточисельного колективу Інституту польської культури ВУАН на волі перебував лише один чоловік..." [11] .

Зберігаючи в цій жахливій ситуацію холодну голову, Г.В. Ткаченко продумує й здійснює операцію, яка зберігає йому свободу й життя. В останні тижні свого директорства в Інституті мовознавства, 4 лютого 1933 р., він влаштовує собі «наукове відрядження» до Ленінграду, де заводить знайомства, що мають допомогти в разі необхідності працевлаштування. Тому, коли звільнення відбулося, і в кінці травня Г.В. Ткаченкові вдалося передати "усі справи (майно) та фінанси" заступникові, "призначеному Сектором Науки т.в.о. Директора тов. П. С. Мустяці", він відразу же виїхав до Ленінграду, де вже з 27 липня стає завідувачем бібліотеки "Домпросвета Народов Востока", а з 1 вересня займає ту ж посаду в «Українському Державному будинку освіти імені Г.І. Петровського», де отримує можливість використати свій талант та знання філолога-україніста також і як викладач та консультант у школі для дорослих.

Сховатися від репресій за допомогою добровільного заслання до РРФСР – цей прийом не був новим в політичному житті тодішньої України. Під час розгрому 1930 р. Етнографічної комісії ВУАН лише два її співробітники спромоглися врятуватися – й саме у такий спосіб: К.В. Квітка переїхав до Москви, а В.В. Данилов – до Ленінграду. Але такий прийом рятував не завжди. Так, навесні 1935 р. відновилися арешти «літераторів України. "Брали" не тільки на її

території, а й у Москві та Ленінграді» [12] . Чому ж така доля не спіткала Г.В. Ткаченка? Щоб відповісти на це питання, треба спочатку з'ясувати, які обвинувачення йому могли бути пред'явлені, а також через які сприятливі обставини вдалося йому перервати фатальну низку "звинувачення в пресі" – "виключення з компартії" – "звільнення з роботи" – "арешт".

Щодо звинувачень, то в 1933 р. українську інтелігенцію репресували найчастіше «за "шкідництво", "співчуття шкідництву", "втрату пильності", недоносительство, а також за погляди – "троцькістські", а ще частіше – "націоналістичні". Ярлик же "націоналізму" тоді можна було начепити на будь що, пов'язане з намаганням сприяти розвиткові національної культури» [13] . Г.В. Ткаченко ще в серпні 1930 р. "пройшов чистку в апараті ВУАН", 1933 р. його недоброзичливцям не вдалося інкримінувати йому куркульське походження (допомогли довідки з Кирилівки та свідчення місцевих комнезамівців та членів КПУ(б), що батько його селянин-бідняк), він ніколи не був членом ніяких інших партій, крім КПУ(б), а в ній не належав не до яких "ухилів". Переслідувати ж його могли за "націоналізм", проявом якого на той час вважалася участь у програмі "українізації": Г.В. Ткаченка ж був не лише активним учасником цієї кампанії українських комуністів (як виявилось за керівництва Л. Кагановича, підступної пастки для її учасників), але й в певному сенсі її теоретиком. Конче згубну роль для наукової кар'єри Г.В. Ткаченка зіграла також, як можна здогадуватися, його доповідь «на прилюдному засіданні комісії літературознавства Київської філії ВУАМЛІН, перероблена на статтю "Наукова робота тов. Скрипника в ділянці літератури", опубліковану на початку 1932 р. в газетному й журнальному варіантах.

Що ж до конкретного приводу переслідувань Г. В. Ткаченка, то його розкрито в газетному дописі якоїсь Олени Шмаргонь "До чистки парторганізації ВУАН", що вийшов на початку червня того жахливого для багатьох академічних працівників року: "Тільки після того, як преса викрила шкідницьку роботу на мовознавчому фронті (інститут мовознавства), партійна організація виключила колишнього директора інституту, колишнього петлюрівця Ткаченка Г. з лав партії" ("Пролетарська правда", 8.6.1933). Наскільки відповідало дійсності таке звинувачення? Мимоволі пригадується вельми красномовний документ, що його 12 квітня 1921 р. молодий вчитель отримав від сільської влади рідного села. Написав він його сам і

підготував для підпису "головою сільревкому", але, підписуючи, урядовець виправив свою посаду на "голову вол. комнезаму" (тобто волосного комітету незаможників). У цьому «посвідченні», стверджується, що "він, скінчивши Одеську Реальну школу в травні 1919 року, приїхав до Кирилівки й до березня 1920 року нікуди не виїздив більш ніж на дві неділі й що він ні при одній владі в війську не служив". Ясно, що йдеться не про радянську владу: мабуть, Г. В. Ткаченко хотів захиститися від пліток, що служив у петлюрівців, в Махна або в якогось із "зелених" отаманів. Плітка про перебування Г. В. Ткаченка у петлюрівському війську (а, може, й не плітка) і зруйнувала згодом йому кар'єру: хтось із «доброзичливців» з інституту витяг цю інформацію з односельчан свого директора.

Повертаючись до пітерського періоду життя й діяльності Г. В. Ткаченка, зазначимо, добровільного вигнанця нестерпно, мабуть, тягнуло на батьківщину. І вже 10 серпня 1935 р. він звільняється "по собственному желанию", повертається до Кирилівки й з самого початку, з нуля, починає знову вибудовувати педагогічну, а згодом й наукову кар'єру. З початку навчального року він вже знов вчителює в рідній школі, а за сумісництвом, повторюючи пройдений десятьма роками раніше шлях, викладає "українську та російську мови й літератури" в Ногайському агротехнікумі, а в січні 1936 року повертається й до Києва, тоді вже столиці УСРС. Зрозуміло, що ця енергійна й талановита людина в розквіті творчих сил мріє поновити й кар'єру науковця та літератора.

Нарешті, 1940 р. відбувається прорив, як сказали б у ті часи, на науковому фронті. У родинному архіві зберігся витяг з наказу 6 серпня 1940 р. "по педагогічному вид-ву НКО УРСР «Радянська Школа»". Ним сповіщалося, зокрема, що «Нарком Освіти т. Бухало С.М.» (про попередників його О.Я. Шумського, М. О. Скрипника, В. П. Затонського не можна було й згадувати) "на подання видавництва «Радянська Школа»" затвердив "завідувачем редакції мови і літератури т. ТКАЧЕНКА Г. В.". Це був великий успіх виключеного з КП(б)У педагога і науковця: отримана посада давала можливість суттєво впливати на номенклатуру та якість учбової філологічної літератури. Невтомний Г. В. Ткаченко, не полишаючи інших свої посад, взяв на себе й суспільне навантаження – голови "МК в колективі видавництва", а посада голови профспілки в СРСР ніколи не було пустою синекурою.

Не проходить і року, як Г.В. Ткаченку вдається фактично поновитися в науково-дослідному інституті АН УСРС, яким він дев'ять років тому керував і який тепер має вже назву Інститут української літератури ім. Т.Г. Шевченка. 16 квітня 1941 р. було підписано договір між Г.В. Ткаченком і заступником інституту Д.Д. Копицею. За цим договором Г.В. Ткаченко мав написати за дорученням Інституту "роботу на тему «Періодика громадянської війни», розміром 3 друковані аркуші, для III тома підручника історії української літератури", обумовлювався термін подання рукопису (1 серпня 1941 р.) і гонорар.

Не підлягає сумніву, що договір було складено завдяки Д. Д. Копиці, який, підписуючи його, брав на себе серйозну відповідальність. Можна здогадуватися, що Давид Демидович Копиця (1906–1965), критик, літературознавець, сценарист, зробив це, керуючись, не в останню чергу, особистою симпатією до опального науковця. Їх долі були дуже подібні. Д.Д. Копиця так само народився на селі, зумів отримати вищу освіту, вступив у КП(б)У. Він був такий самий «висуванець» трагічних для української інтелігенції 30-х рр., тільки щасливіший за старшого колегу. Коли Г.В. Ткаченко став директором Інституту літератури в 32 роки, то Д.Д. Копиця керував ним в 35 років, а в різні часи ще встиг побувати "директором Київської кіностудії, гол. ред. журналів "Україна", "Вітчизна", головою Комітету в справах мистецтв, заст. Міністра культури УССР" [14].

Про те, що Г.В. Ткаченко сподівався, здавши плановий рукопис, закріпитися в Інституті української літератури, свідчить подання ним заяви директору видавництва «Радянська Школа», за якою той 30 квітня 1941 р. звільнив його "від обов'язків зав. редакції, залишивши його на посаді фахредактора", а також "в зв'язку з тим, що т. Ткаченко веде наукову роботу", перевів його "на 4 год. робочий день з 2 до 6 г.".

Проте всі великі плани та честолюбні мрії перекреслила війна. З початком німецької окупації Г.В. Ткаченко поїхав до Кирилівки, потім повернувся до Києва, був заарештований та зник без вісті. Останній раз його бачили в концтаборі на Сирці. Зрозуміло, що така енергійна, активна, творча людина, як Г.В. Ткаченко, на вісім років, з 1933 по 1941, позбавлена можливості друкуватися, не могла не продовжувати писати, хай і "в стіл". Можна здогадуватися також, що й літературний доробок його не обмежувався однією п'єсою. Проте

всі рукописи Г.В. Ткаченка, так само як і його бібліотека, загинули під час війни, коли його родина серед вибухів і пожеж змушена була блукати Києвом, шукаючи притулку.

[1]Біографія Г. В. Ткаченка подається за документами, що зберігаються в його родині. Орфографію та пунктуацію цих джерел не виправляємо; [2]Вісті Всеукраїнської Академії наук. – 1930. – № 2. – Березень–квітень. – С. 1–2; [3]Див., зокрема: Робинсон М. А., Сазонова Л. И. О судьбе гуманитарной науки в 20-е годы по письмам В. Н. Перетца М. Н. Сперанскому // Труды Отдела древнерусской литературы. – 1993. – Т. 48. – С. 464–466; Росовецкий С. К. Научная и научно-организационная деятельность В. Н. Перетца в Украине как "Калинов мост" между русской и украинской филологией // Русская литература. Исследования: Сб. научн. тр. – К., 2004. – Вып. VI. – С. 27–36; [4]Ткаченко Г. Перебудувати мовознавчу роботу ВУАН. (До організації при Академії Н.-д. інституту мовознавства) // Вісті Всеукраїнської академії наук. – 1930. – Рік 3. – № 4. – С. 11–20; [5]Там само. – С. 18; [6]Там само. – С. 16; [7]Там само. – С. 16, 19–20; [8]Там само. – С. 16, 19–20; [9]Чумак В. І. "Мовознавство" // Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000. – С. 336; [10]Даниленко В. М. та ін. Сталінізм на Україні: 20-30-ті роки. – К., 1991. – С. 314, 341; [11]Там само. – С. 283; [12]Там само. – С. 318; [13]Там само. – С. 316; [14]Косян В. Х. Копиця Давид Демидович. – Українська літературна енциклопедія. – К., 1991. – Т. 2. – С. 561.

08/231-2162/ПР
24.06.2019

Заступнику міського голови -
секретарю Київської міської ради
Прокопіву В. В.

Від ініціативної групи

Відповідно до пункту 3.6 Порядку внесення і розгляду місцевих ініціатив в місті Києві просимо Вас внести на розгляд до Київської міської ради місцеву ініціативу, викладену у формі проекту рішення у додатку до цієї заяви.

Додатки:

1. Проект рішення Київської міської ради про перейменування вулиці у Голосіївському районі міста Києва та пояснювальна записка до нього на 4 аркушах;

2. Підписні листи, заповнені за формою, наведеною у додатку 2 до Порядку внесення і розгляду місцевих ініціатив, на 93 аркушах;

3. Інформаційно-аналітичні матеріали на 11 аркушах.

Член ініціативної групи _____ (підпис) Ахмедова О.К.

Член ініціативної групи _____ (підпис) Барбарук А.В.

Член ініціативної групи _____ (підпис) Долежалова Н.О.

Член ініціативної групи _____ (підпис) Федоренко В.П.

Член ініціативної групи _____ (підпис) Терещенко М.В.

"11" червня 2019 р. м. Київ

Київська міська рада
11.06.2019 № 08/КО-2458

ПІДПИСНИЙ ЛИСТ N 1

із підписами членів територіальної громади міста Києва щодо ініціювання в порядку місцевої ініціативи питання щодо **«Скасування (перегляду) рішення Київської міської ради від 22.03.2018 №367/4431 «Про перейменування вулиці у Голосіївському районі міста Києва», відповідно до якого вулицю Гайдара перейменовано на вулицю Сім'ї Прахових, та винесення нового рішення про перейменування вулиці Гайдара у Голосіївському районі міста Києва на вулицю Ткаченка Григорія Васильовича»**

N	Прізвище, ім'я, по батькові	Дата народження	Адреса реєстрації	Контактний номер телефону	Підпис	Дата підписання
1.	Горовий Руслан Володимир					20.05.19
2.	Горобця Анастасія Руслановна					20.05.2019
3.	Рудник Тетяна Андріївна					20.05.19
4.	Кулібіда Андрій Борисович					20.05.19
5.	Кулібіда Лілія Миколаївна					20.05.19
6.	Савранчук Валерій Миколайович					20.05.19
7.	Пономаренко Андрій Васильович					20.05.19
8.	Собран. Гук Раїса Іванівна					20.05.19
9.	Собранчук Людмила Анатоліївна					20.05.19
10.	Горова Людмила Володимирівна					20.05.19
11.	Тетяганенко Ольга Михайлівна					20.05.19
12.	Лобанов Артем Вікторович					20.05.19

Загальна кількість підписів: 12 (дванадцять),
з них належно оформлено 12 (дванадцять).

Член ініціативної групи _____ (підпис) Жмерова О.К. (прізвище та ініціали)

Член ініціативної групи _____ (підпис) Долинська А.О. (прізвище та ініціали)

Член ініціативної групи _____ (підпис) Варварук В.В. (прізвище та ініціали)

Член ініціативної групи _____ (підпис) Терещенко О.В. (прізвище та ініціали)

Член ініціативної групи _____ (підпис) Федорко В.Д. (прізвище та ініціали)

"10" червня 2019 р. м. Київ

Заступник міського голови –
секретар Київської міської ради

Березнікову О.І.
Мусі В.В.
Гаршиній Г.А.

Прошу розглянути проект рішення від 24.06.2019 №08/231-2162/ПР в установленому порядку.

Пихтіній О.М.

Для контролю за проходженням та тиражування.

Лазор Л.В.
Юнаковій С.М.
Павлову Ю.С.
Хонді М.П. - до відома
Мондриївському В.М.- до відома

В.ПРОКОПІВ

"24" червня 2019 року
№ 08/231 – 2162/ПР

КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА

СЕКРЕТАРІАТ

УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ, РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, РЕГІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

01044, м. Київ, вул. Хрещатик, 36 *тел.:(044)202-70-88*

14.06.19 № 08/246-2 6 вих

на №_____ від_____

Заступнику міського голови -
секретарю Київської міської ради
Прокопіву В.В.

Шановний Володимире Володимировичу!

На адресу Київської міської ради надійшла місцева ініціатива, оформлена як проект рішення Київської міської ради «Про перейменування вулиці у Голосіївському районі міста Києва».

На підтримку порушеного питання зібрано 1093 підписи, за результатами опрацювання підписних листів 356 підписів визнано недійсними.

Згідно з Порядком внесення та розгляду місцевих ініціатив в місті Києві, затвердженого рішенням Київської міської ради від 08.12.2016 №545/1549, просимо доручити розглянути зазначену місцеву ініціативу у встановленому порядку.

Додаток: на 109 арк. в 1-му прим.

З повагою

начальник управління Ю. Павлов

Київська міська рада
14.06.2019 № **08/13728**

Бут 202 7107